

Cemat / Cemaat Çekirin

Erdal Gezik

e.gezik@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:

15 Temmuz 2026

İndirilme Tarihi:

29.08.2026

Önerilen Atıf:

Gezik, Erdal (2026).
Cemat / Cemaat Çekirin. Alevi
Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607.
[https://www.aleviansiklopedisi.com/
madde-x/cemat-cemaat-cekirin-9643/](https://www.aleviansiklopedisi.com/madde-x/cemat-cemaat-cekirin-9643/)
(Erişim Tarihi: 29.08.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler
ve İlgili Kuruluşlar için
Uluslararası Standart Tanımlayıcı**
kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla
kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID

lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink

[id.zdb-
services.de/resource/organisations/D
E-4607](https://id.zdb-services.de/resource/organisations/D-E-4607)

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143
Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet

Cemat ya da cemaat çekirin, Raa Haqi inanç ve toplumsal düzeninde bir araya gelmiş topluluğu, özellikle de bireysel veya toplumsal sorunların görüşülüp karara bağlandığı kolektif karar alanını ifade etmektedir. Günlük dilde herhangi bir amaçla toplanan topluluk anlamına gelebilse de, Raa Haqi bağlamında daha çok inançsal, ahlaki ve toplumsal sorunların çözümü için toplanan cemaat düzenini karşılamaktadır. Cemat, hem dinsel ritüeller içinde hem de ritüel dışı toplumsal uyumsuzluklarda başvurulacak bir mekanizmadır. Bu yönüyle yalnızca ibadetle ilişkili bir toplantı değil, aynı zamanda rızaya, ortak akla, tanıklığa ve toplumsal adalete dayanan geleneksel bir çözüm ve denetim kurumudur.

Anahtar Kelimeler: Cemaat, Cemat, Düşkünlük, Halk Toplantısı, Raa Haqi

Raa Haqi Toplumsal Düzeninde Cemat [1]

Raa Haqi geleneğinde cemat, topluluğun ahlaki ve toplumsal düzenini koruyan temel mekanizmalardan biridir. Bireyler, aileler, köyler ya da aşiretler arasında ortaya çıkan sorunlar, çoğu zaman cemat yoluyla ele alınmaktadır. Bu yapı, yalnızca tarafların dinlenmesini değil, aynı zamanda topluluğun ortak vicdanının ve rızasının devreye girmesini de sağlamaktadır. Bu bakımdan cemat, Raa Haqi’de “yol”un toplumsal düzeyde işleyiş kazandığı başlıca alanlardan biridir.

Cemat iki ana biçimde görülmektedir. İlki, dinsel ritüel içinde yapılan cemattır. Bu tür cemat, genellikle pirlerin yıllık talip ziyaretleri sırasında gerçekleşmektedir. Pir, rayber veya mürşid gibi ruhani temsilciler, talipler arasında yaşanan sorunları dinlemekte; küskünlük, haksızlık, yol

dışına düşme ya da ahlaki ihlal gibi meseleleri cemaat huzurunda değerlendirmektedir. Sorunların çözüme kavuşturulmasının ardından birlik ve rızalık çoğu zaman cem ile tamamlanmaktadır. İkinci tür ise ritüel dışı toplumsal cemattir. Bu tür toplantılar bireyler, aileler, köyler ya da aşiretler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda yapılmaktadır. Taraflardan birinin ya da çevreden saygın bir kişinin girişimiyle cemat toplanmakta; taraflar, temsilciler, bilge kişiler ve toplumda saygınlığı olan ruhani veya dünyevi aktörler bir araya gelmektedir. Bu toplantıların tarafsız bir yerde ve önceden belirlenmiş bir zamanda yapılmasına dikkat edilmektedir (Gezik & Çakmak, 2010; Muxundi 2009, 55-60).

Ortak Karar ve Rıza İlkesi

Cemat düzeninde kararı yalnızca toplantıyı yöneten kişi vermemektedir. Ruhani liderin önemli bir konumu olsa da, tek başına karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Esas olan, cemaatin ortak iradesi ve rızasıdır. Hazır bulunanların görüşleri alınmakta; çocuk-yaşlı, kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın topluluğun düşüncesi sürece dahil edilmektedir. Bu özellik, Raa Haqi toplumsal düzeninde “kimse yoldan üstün değildir” ilkesinin pratik karşılığı olarak görülebilir (Gezik & Çakmak, 2010; Muxundi 2009, 55-60).

Cemaati yöneten kişi, tarafları dinledikten ve görüşleri topladıktan sonra meseleyi özetlemekte; haklı ve haksız olanı cemaatin onayına yeniden sunmaktadır. Ardından ceza ya da telafi biçimi üzerine konuşulmaktadır. Verilecek ceza da cemaatin ortak görüşüyle belirlenmekte ve haklı olan tarafın onayına sunulmaktadır. Haklı taraf kararı kabul ettiğinde hüküm kesinleşmektedir. Böylece karar, yalnızca otoritenin değil, topluluğun rızası ve tarafların kabulüyle geçerlilik kazanmaktadır (Gezik & Çakmak, 2010; Muxundi 2009, 55-60).

Verilen ceza ağır bulunduğunda cemaatten biri “bêre rame” ya da “bêre comerdiye” diyerek merhamet ve ceza indirimi talep edebilmektedir. Bu durum, cematın yalnızca

cezalandırıcı değil, aynı zamanda onarıcı ve toplumu yeniden birleştirici bir işlev taşıdığını göstermektedir.

Ceza, Telafi ve Tecrit

Cemat sonucunda verilen cezalar çoğunlukla manevi ve toplumsal niteliktedir. Kurban kesme, yoksula yardım etme, niyaz ya da kurban almama, konuşmama gibi yaptırımlar uygulanabilmektedir. En ağır ceza ise tecrit cezasıdır. Tecrit, kişinin toplumla, kimi durumlarda ailesiyle bile ilişkisinin kesilmesi anlamına gelmektedir. Ancak bu ceza çok nadiren uygulanmaktadır (Gezik & Çakmak, 2010; Muxundi 2009, 55-60).

Tecrit edilen kişinin kapısına, ruhani kişi tarafından dua okunduktan sonra bir taş dikilmektedir. Bu taş, kişinin toplumla ilişkisini kesen sembolik bir mühür işlevi görmektedir. Kapısına taş dikilen kişiyle toplumsal ilişkiler askıya alınmaktadır. Ceza süresi sona erdiğinde ya da cezalı kişi pişmanlığını bildirip yeniden cemaat çağrısında bulunduğu, yeni bir cemat toplanmaktadır. Bu ikinci toplantıya mümkün olduğunca ilk kararı veren kişilerin katılması istenmektedir. Çünkü cezayı veren cemaat olduğu için, cezanın kaldırılması ya da uzatılması da yine cemaatin yetkisindedir.

Cezanın kaldırılmasına karar verildiğinde kişi kurban kesmekte; kapıya dikilen taş dualarla kaldırılmakta ve tecrit sona ermektedir. Ardından toplumsal birliği pekiştirmek ve kişiyi yeniden topluma katmak için cem yapılmaktadır. Bu uygulama, Raa Haqi'de cezanın nihai amacının dışlama değil, pişmanlık, onarım ve yeniden kabul olduğunu göstermektedir.

Ritüel Dışı Cemaatler

Dinsel ritüeller dışında yapılan cematlar daha çok bireyler, köyler ve aşiretler arasındaki sorunlarda devreye girmektedir. Bu toplantılarda ruhani bir liderin bulunması zorunlu değildir. Tarafların temsilcileri, bilge kişiler, aşiret büyükleri ve çevrede doğruluğu, dürüstlüğü ve saygınlığıyla

bilinen kişiler bir araya gelmektedir. Taraflar sorunu kendileri anlatmakta; fakat çözüm çoğu zaman temsilcilerin ve cemaatin ortak değerlendirmesine bırakılmaktadır (Gezik & Çakmak, 2010; Muxundi 2009, 55-60).

Bu tür cematlarda alınan kararların uygulanması için kurban kesme önemli bir onay ve bağlayıcılık işlevi görmektedir. Ayrıca bazı durumlarda kararların teyidi için kutsal mekânlar, kutsal nesneler ya da jiarlar üzerine yemin ettirilmektedir. Böylece toplumsal karar, yalnızca dünyevi bir uzlaşma olarak değil, kutsal tanıklık altında verilen bir söz olarak kabul edilmektedir.

İtiraz ve Temyiz İmkânı

Cemat kararları güçlü bir toplumsal bağlayıcılığa sahip olmakla birlikte, mutlak ve sorgulanamaz değildir. Kararın adil olmadığına inanan kişi için itiraz yolu açık bırakılmaktadır. Örneğin rayber gözetiminde yapılan bir cematın kararına itiraz eden kişi, meseleyi pire götürebilmektedir. Pir, konuyu yeniden incelemekte; gerekirse rayberi ve itiraz eden kişiyi cemaat huzurunda yeniden sorgulamaktadır. Eğer itiraz eden kişi haklı bulunursa rayber ceza alabilmektedir (Gezik & Çakmak, 2010; Muxundi 2009, 55-60).

Pir, meselenin kendi yetkisini aştığını düşünürse konuyu mürşide taşımaktadır. Mürşid ise ya doğrudan kendisi ya da oluşturacağı akıl kişiler topluluğu aracılığıyla yeni bir cemat yapmaktadır. Aynı ilke pir ve mürşid için de geçerlidir. Pirin gözetiminde alınan karara mürşid nezdinde, mürşidin gözetiminde alınan karara ise mürşidin piri nezdinde itiraz edilebilmektedir. Bu işleyiş, Raa Haqi toplumsal düzeninde hiçbir makamın “yol”un üzerinde görülmediğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Cemat / cemaat çekirni, Raa Haqi inanç ve toplum düzeninde rıza, ortak akıl, tanıklık ve adalet ilkeleri üzerine kurulu önemli bir kurumdur. Hem dinsel ritüeller içinde hem de

gündelik toplumsal ilişkilerde bireysel ve kolektif sorunların çözümünde işlev görmektedir. Kararın yalnızca ruhani lider tarafından değil, cemaatin ortak iradesiyle alınması, bu yapının katılımcı ve onarıcı niteliğini göstermektedir.

Bu yönüyle cemat, Raa Haqi'de toplumsal düzenin korunmasını, haksızlıkların giderilmesini, küskünlüklerin sona erdirilmesini ve yol birliğinin yeniden kurulmasını sağlayan temel mekanizmalardan biridir. Ceza verme, tecrit, pişmanlık, kurban, rızalık ve yeniden topluma kabul gibi aşamalar, cematın yalnızca yargılayıcı değil, aynı zamanda iyileştirici ve topluluğu yeniden bütünleştirici bir kurum olduğunu göstermektedir.

Sonnotlar

[1] Bu madde, Erdal Gezik ve Hüseyin Çakmak'ın Raa Haqi - Riya Haqi / Dersim Aleviliği İnanç Terimleri Sözlüğü (Ankara: Kalan Yayınları, 2010) adlı çalışmasında yer alan ilgili madde temel alınarak hazırlanmış; söz konusu yayının yazarları tarafından gözden geçirilmiş ve güncellenmiş hâlidir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Gezik, Erdal, ve Hüseyin Çakmak. 2010. Raa Haqi - Riya Haqi / Dersim Aleviliği İnanç Terimleri Sözlüğü. Ankara: Kalan Yayınları.

Muxundi, Seyfi. 2009. "Yol Düşkünü ve Düşkün Kaldırmak." Munzur Etnografya Dergisi, Sayı: 32: 55-60.